

Preservar l'activitat parlamentària en temps de COVID-19

MARÍA JOSÉ SALVADOR RUBERT

Vicepresidenta primera de les Corts Valencianes

Resum

Al març de 2020, l'OMS va declarar l'existència d'una pandèmia mundial, causada pel virus conegut com a COVID-19, que ha causat milions de morts al món i ha alterat la nostra manera de viure, conivure i treballar. Al text ens centrarem en els efectes que ha tingut i té la pandèmia sobre el funcionament ordinari de les Corts Valencianes i com hem anat buscant l'equilibri per garantir, mantenint la seguretat i complint les mesures sanitàries, el treball i els drets fonamentals dels diputats i diputades. La situació pandèmica ha suposat un canvi substancial del parlamentarisme; per això, dedicarem una part del text a abordar el dret a vot, analitzant les ampliacions dels supòsits previstos al reglament per a exercir el vot telemàtic. A més, abordarem la necessitat d'introduir les noves tecnologies com a ferramenta de treball i la presencialitat virtual dels parlamentaris. Considerarem totes les recomanacions del Comitè de Seguretat i Salut que han servit per a guiar, des del punt de vista sanitari, les decisions de la Mesa i la Junta de Síndics relatives a l'activitat parlamentària. Al text s'aprofundirà també en una mirada més personal sobre com hem viscut i vivim aquesta etapa, els acords presos i els debats interns previs a cada pas donat en una institució que no estava preparada per a aquesta pandèmia, com tampoc ho estàvem ningú en termes personals.

Paraules clau: pandèmia, parlamentarisme, reglament, vot telemàtic, noves tecnologies, presencialitat virtual.

Resumen

En marzo de 2020, la OMS declaró la existencia de una pandemia mundial, causada por el virus conocido como COVID-19, que ha causado millones de muertes al mundo y ha alterado nuestra manera de vivir, convivir y trabajar. En el texto nos centraremos en los efectos que ha tenido y tiene la pandemia sobre el funcionamiento ordinario de las Corts Valencianes y cómo hemos ido buscando el equilibrio para garantizar, manteniendo la seguridad y cumpliendo las medidas sanitarias, el trabajo y los derechos fundamentales de los diputados y las diputadas. La situación pandémica ha supuesto un cambio sustancial del parlamentarismo; por ello, dedicaremos una parte del texto a abordar el derecho a voto, analizando las ampliaciones de los supuestos previstos en el reglamento para ejercer el voto telemático. Además, abordaremos la necesidad de introducir las nuevas tecnologías como herramienta de trabajo y la presencialidad virtual de los parlamentarios. Consideraremos todas las recomendaciones del Comité de Seguridad y Salud que han servido para guiar, desde el punto de vista sanitario, las decisiones de la Mesa y la Junta de Síndics relativas a la actividad parlamentaria.

En el texto se profundizará también en una mirada más personal sobre cómo hemos vivido y vivimos esta etapa, los acuerdos tomados y los debates internos previos en cada paso dado en una institución que no estaba preparada para esta pandemia, como tampoco lo estábamos nadie en términos personales.

Palabras clave: pandemia, parlamentarismo, reglamento, voto telemático, nuevas tecnologías, presencialidad virtual.

Abstract

In March 2020, the WHO declared the existence of a global pandemic caused by what is known as COVID-19, which has caused millions of deaths in the world and has altered our way of living and working. In the text we will focus on the effects that the pandemic has had and has on the ordinary functioning of the Corts Valencianes and how we have been seeking the balance to guarantee, maintain safety and comply with health measures, the work and the fundamental rights of the deputies.

The pandemic situation has led to a substantial change in parliamentarism (the regulations to exercise the telematic vote or the virtual presence of parliamentarians, for example). We will consider all the recommendations of the Health and Safety Committee that have served to guide, from the health point of view, the decisions of the Bureau and the Board of Spokespersons regarding the development of parliamentary activity. The text will also delve into a more personal look at how we have lived and live now this stage, the agreements adopted and the internal debates prior to each step taken in an institution that was not prepared for this pandemic and neither were any of us in personal terms.

Keywords: pandemic, parliamentarism, rules of procedure, telematic vote, new technologies, virtual presence.

Sumari

- I. Preservar l'activitat parlamentària en temps de COVID-19.
- II. El dret a vot en temps de pandèmia.
- III. El paper del Comitè de Seguretat i Salut.
- IV. Les noves tecnologies en el parlamentarisme i la pròxima reforma del Reglament.
- V. Bibliografia.

I. Preservar l'activitat parlamentària en temps de COVID-19

Durant el mes de març de 2020 el virus conegut com a COVID-19 va irrompre en les nostres vides de forma inesperada i va impactar directament no sols en la vida social i econòmica de tot el món sinó també va situar els parlaments en una situació sense precedents. L'excepcionalitat del moment va precipitar una sèrie de decisions que des de la Mesa de les Corts Valencianes i la Junta de Síndics s'han adoptat sempre en funció dels vaivens del virus. Vam tenir clar des del primer moment que havíem de buscar un equilibri per a preservar no sols la salut de tots els membres i del personal de la institució sinó, al mateix temps, garantir l'activitat parlamentària i els drets dels diputats.

Abans que el 14 de març de 2020 el Govern d'Espanya decretara l'estat d'alarma davant la situació epidemiològica del país, les Corts Valencianes ja havien pres mesures i precaucions a causa del positiu d'un diputat de la cambra amb la desinfecció d'alguns espais. A més, dos dies abans, el dia 12 de març es va celebrar un plenari on el president de la Generalitat, Ximo Puig, va comparèixer davant les Corts per informar de la situació i les mesures que estava prenent el govern autonòmic per la detecció de casos a la Comunitat Valenciana. Tanmateix, la declaració de l'estat d'alarma va precipitar que el mateix 19 de març, dia de Sant Josep sense falles, la Mesa de les Corts es reunira virtualment i, amb el vistiplau de la Junta de Síndics, adoptara l'Acord número 598/X, amb el qual es va suspendre el període de sessions en vigor. Aquesta decisió va suposar el tancament de les portes del parlament amb cap activitat presencial a la cambra. Tanmateix, els mitjans telemàtics van començar a funcionar i automàticament es va donar per activada la Diputació Permanent, es va posar en marxa el registre telemàtic i es va aplicar el teletreball a tot el personal de la casa.

Era una situació sense precedents en què l'essència del parlamentarisme es veia directament amenaçada: la presencialitat dels diputats, la interacció o la deliberació es feien complicades en una situació de confinament total. Però, a les Corts Valencianes s'ha volgut sempre salvaguardar el dret dels parlamentaris a desenvolupar

la seua tasca i a mantenir la màxima activitat parlamentària possible com correspon a una institució garant de la democràcia, del pluralisme polític, la funció legislativa i el control al Consell. Davant açò, els òrgans de govern de les Corts no han deixat de treballar i de reunir-se telemàticament per a aplicar durant tot aquest temps una interpretació extensiva del Reglament perquè el control i el debat parlamentari havia de continuar, no podia parar en uns moments tan complicats per a la ciutadania, havíem de donar seguretat en moments d'instabilitat.

En aquest sentit, i en els moments de majors restriccions, la primera resolució de presidència, 1/X, va permetre, amb l'acord previ de la Mesa de les Corts, una aplicació extensiva del reglament per a ampliar els supòsits de votació telemàtica previstos. El nostre reglament sols preveia votacions a distància en cas de malaltia o baixa maternal o paterna. De fet, fórem el primer parlament on una diputada, la socialista Mercedes Sanchordi,¹ va poder votar des de sa casa en desembre de 2008 quan estava de baixa maternal; posteriorment, el Congrés dels Diputats també ho va incorporar en 2011.

Aquesta nova resolució, que actualitzava els supòsits de votació telemàtica per adaptar-los a la nova situació en què es limitava l'aforament de l'hemicicle a només 23 parlamentaris, va permetre que es convocara la primera Diputació Permanent el 22 i 23 d'abril, en què van comparèixer el president del Consell, la vicepresidenta i consellera d'Igualtat i Polítiques Inclusives així com la consellera de Sanitat Universal i Salut Pública per abordar la situació epidemiològica a la Comunitat Valenciana. També es van convalidar els primers decrets lleis (1/2020 i 2/2020) que adoptaven mesures urgents per combatre la crisi de la COVID-19.

Recorde aquell 22 d'abril de 2020, portàvem més d'un mes en confinament. Aquella sensació pròxima a la por que vaig sentir de camí a València, des de la Vall d'Uixó. Acudia a la Diputació Permanent,

¹ «Una diputada valenciana serà la primera en votar desde casa», *Levante-EMV* (levante-emv.com). Recuperado de <https://www.levante-emv.com/comunitat-valenciana/2008/12/09/diputada-valenciana-sera-primera-votar-13357182.html>.

per una carretera normalment molt transitada, i aquell dia, com altres que vindrien després, pràcticament érem l'únic vehicle que transitava, llevat dels camions que transportaven mercaderia essencial. L'entrada a València per Blasco Ibáñez, els Vivers, les Torres de Serrans; un paisatge buit, en un silenci esgarrifós. Ens recorde als parlamentaris a l'hemicicle, al president Puig, la vicepresidenta Oltra i la consellera Barceló, que havien de comparèixer en aquella Diputació Permanent, lluny del soroll habitual al saló de plens; escoltàvem la informació que ens lliuraven des del faristol amb respecte i unió davant aquesta tragèdia que ens assolava. Durant aquesta Diputació Permanent, la primera en ple confinament, amb dades duríssimes quant a persones que estaven perdent la vida i que s'estaven contagiant, no puc llevar la mirada de Concha i tot l'equip de neteja de les Corts. La seua dedicació i professionalitat ens donaven seguretat, i agraiem sempre que ens van cuidar i ho continuen fent. Desinfectant el faristol, els micròfons i tots els llocs comuns i no comuns d'aquesta casa. Parlar del servei de neteja ací és visibilitzar aquelles professions que es van convertir en essencials mentre el món s'aturava.

Abans que les dades epidemiològiques començaren a millorar i les Corts aplicaren el seu pla de desescalada, es va produir una altra sessió de la Diputació Permanent que va incloure diferents compareixences de membres del Consell i en què es van validar dos decrets més (2/2020 i 4/2020). A més, es va crear a proposta de tots els grups parlamentaris la Comissió Especial d'Estudi per a la Reconstrucció Sanitària, Social i Econòmica de la Comunitat Valenciana, que fou aprovada per unanimitat. Una comissió que va seguir l'estela impulsada pel president Puig perquè, com sempre ell ha dit, l'eixida d'aquesta crisi ha de venir de la mà conjunta de tots els agents polítics i socials, junts i units, per a reforçar l'àmbit públic, lluitar contra la desigualtat i reactivar l'economia. Per les Corts van passar més de 60 compareixents i es van enviar més d'un centenar de documents. Finalment, a principis del mes d'agost (es va declarar una setmana hàbil) es va aprovar en el Ple

el dictamen de la comissió amb 89 vots a favor (42 telemàtics) i 10 en contra (5 telemàtics).

Les Corts, per tant, no es van silenciar sinó que la seu de la paraula va posar a l'abast tots els seus mitjans electrònics i presencials disponibles per fer possible amb la màxima seguretat les compareixences del president i dels consellers, les intervencions dels diputats dels diferents grups polítics i dels compareixents dels agents socials i econòmics per seguir debatent i deliberant sobre les qüestions que més preocupaven en aquell moment la ciutadania. Així, el 20 de maig de 2020, amb un nou acord de mesa, es va reprendre el període de sessions i s'adaptà l'activitat parlamentària a les noves circumstàncies sanitàries. S'inicia així un procés gradual de desescalada i s'estableixen els serveis mínims amb la voluntat permanent de mantenir l'activitat parlamentària. A més, els diferents portaveus de les comissions legislatives van mantenir reunions informatives, en molts casos telemàtiques, amb els consellers i conselleres, seguint la línia de les trobades que també va impulsar el president de la Generalitat amb els i les síndiques de les Corts.

El reinici del període de sessions es va adaptar a la situació i a les normes sanitàries, es desenvolupava l'activitat parlamentària presencial al matí i es continuava amb aforaments limitats. Tota l'activitat parlamentària es celebrava a l'hemicicle —tant plens com comissions— al ser l'espai més ampli que es podia adaptar per a garantir les mesures sanitàries. La Mesa i la Junta de Síndics continuaven reunint-se telemàticament i es va reprendre la tramitació i el còmput dels terminis de les iniciatives parlamentàries.

En aquest context, s'aprova la Resolució de presidència 2/X, en què s'acorda la celebració de sessions plenàries i comissions en circumstàncies excepcionals amb presència limitada de parlamentaris per grup, i l'assistència presencial es complementa amb l'assistència telemàtica per a garantir el dret a la participació de tots els parlamentaris. La Mesa i la Junta continuen amb les seues reunions telemàtiques. D'aquesta manera, el 25, 27 i 28 de maig es va produir

la primera sessió plenària de les Corts que es pot considerar mixta, amb presència reduïda de diputats (un màxim de 23), per a complir les distàncies de seguretat, i el seguiment per via telemàtica de la resta. També es va produir la primera votació complexa —degut a la gran quantitat d'articles que calia votar— de manera mixta (telemàtica i presencial) d'un projecte de llei.

Durant els mesos que segueixen fins a la fi del període de sessions durant la primera setmana d'agost de 2020, es prenen mesures per a ampliar a poc a poc l'activitat parlamentària, tant en plenari com en comissions. Això suposa ampliar de 3 a 4 dies al matí, amb possibilitat d'activitat presencial, fins que s'amplia a tots els matins al mes de juny. Els canvis es regulen en el marc de les diferents resolucions de presidència, i el 20 de juny de 2020 s'aprova la Resolució 3/X, en què es canvia el vot ponderat i es preveu la possibilitat, a més de la votació telemàtica, també de les intervencions de forma virtual en Ple. S'avança en la desescalada, que suposa habilitar una vesprada presencial a la setmana, i es modifica el pla de contingència reincorporant el treball presencial del personal de la casa.

Així, comencen els treballs de la Comissió Especial d'Estudi per la Reconstrucció, es reprenen les sessions de la resta de comissions legislatives i el Ple es reuneix en cinc ocasions per continuar amb el control al govern i també per seguir validant els decrets llei que aprovava el Consell —fins a 11 decrets es convalidaren en aquest període. Per tant, totes les decisions dels òrgans de govern de la institució sols persegueixen la voluntat inequívoca de tots de recuperar l'espai parlamentari i seguir desenvolupant les funcions, ja fora des de la distància dels escons o presencialment amb totes les mesures de seguretat.

Al mes de setembre es reinicia el període de sessions amb un nou acord de Mesa i s'aprova una nova resolució de presidència, la 4/X, amb presència total del 100% de l'aforament amb la instal·lació prèvia de les mampares entre els escons per a donar més garanties de seguretat a l'hemicicle. Fins a la instal·lació de les mampares, la presencialitat

quedava limitada a 42 diputats. Posteriorment, en desembre de 2020, amb la Resolució 5/X s'amplien els supòsits de votació telemàtica per a donar l'opció a votar també des de la distància en les comissions, així com poder intervenir també de forma virtual per a poder donar més possibilitats de participació als grups amb menys diputats.

Tanmateix, el gener de 2021, l'augment de la incidència acumulada, amb dades preocupants, i l'augment del risc sanitari van marcar l'esperit d'un nou acord de la Mesa de les Corts, en què de nou es van actualitzar les mesures per al desenvolupament de l'activitat parlamentària, per a adaptar-la a la nova situació pandèmica. És així que es va restringir de nou al 50% l'aforament a l'hemicicle i es van tornar a recuperar les condicions del vot telemàtic de les resolucions 5/X i 6/X.

L'actuació de tots els serveis de la casa, des de la Secretaria General, tot l'equip jurídic, mèdic, personal, fins al servei de neteja, ha sigut exemplar per a preservar l'activitat parlamentària i garantir els drets dels diputats, sempre complint de forma rigorosa les mesures per a poder treballar tots amb la màxima seguretat.

II. El dret a vot en temps de pandèmia

En temps de pandèmia, el parlament valencià, com també la resta de parlaments, ha hagut de trobar l'equilibri entre el compliment de les normes sanitàries i garantir el paper de control al govern. Cal tenir en compte que la Llei orgànica 4/1981, d'1 de juny, article 1.4, indica que la declaració dels estats d'alarma, excepció i de setge no interromp el normal funcionament dels poders constitucionals de l'Estat. Al temps entre els drets i deures dels parlamentaris està l'assistència a les sessions parlamentàries, és part de l'*ius in officium*. Per tant, com hem dit abans, partim de la premissa que el desenvolupament de l'activitat parlamentària està fonamentada en la presencialitat tant per al debat com per a la votació.

L'exercici del dret a vot resulta una qüestió nuclear per a abordar el parlamentarisme en temps de pandèmia. Les Corts Valencianes,

igual que la resta de parlaments, han hagut de donar una resposta ràpida a una situació excepcional com la que hem viscut i s'ha fet palesa la necessitat de millorar els mitjans telemàtics, tant per al desenvolupament dels debats com per a garantir el dret a vot. La COVID-19 ha impossibilitat l'opció de poder votar de manera presencial i s'han hagut d'articular els mecanismes per a garantir aquest dret. Així, en l'arc parlamentari trobem diverses solucions: bé amb vot a distància, delegació de vot o substitució del parlamentari. Els parlaments a nivell mundial han optat per diferents fórmules, en el cas de les Corts Valencianes hem modulats progressivament el vot telemàtic, buscant diferents vies per mantenir el dret «intransferible» de vot del parlamentari i la immediatesa que requereix exercir aquest dret, junt amb el moment en què s'ha de votar, amb la deliberació prèvia.

Aquests dos principis són els que han fonamentat el dret a vot en temps de COVID-19 a les Corts Valencianes: el dret a vot personal del diputat i la deliberació prèvia del punt sobre el qual es votarà. La presencialitat en els debats al parlament és una qüestió *sine qua non* per a la celebració de sessions i tan sols en casos puntuals i molt condicionats es preveu el vot no presencial. Hi ha tres parlaments que preveuen la delegació de vot, en circumstàncies molt específiques: el País Basc, Catalunya o Andalusia (Vela Navarro 2020, 100). Però aquest no és el cas del reglament del parlament valencià.

Per tant, resulten fonamentals l'acord i el consens institucional per a desenvolupar l'activitat parlamentària en garanties en un marc de semipresencialitat. S'ha optat sempre per una mínima presencialitat, combinada amb assistència per mitjans telemàtics, és a dir, un parlament híbrid (Fernández Riveira 2020, 146). L'article 79.3 de la Constitució espanyola preveu que el vot de diputats i senadors és «personal i indelegable». Com s'ha indicat amb anterioritat, els reglaments dels parlaments preveuen algunes excepcions que permetrien el vot telemàtic, sempre que es donaren algunes circumstàncies molt excepcionals, però cap parlament, inclòs el

valencià, havia previst res sobre una situació d'absència presencial nombrosa, i llarga en el temps, causada per una pandèmia.

Si alguna conclusió podem traure d'aquest temps que hem viscut és que hem de veure aquesta circumstància com una oportunitat per a dotar-nos de més i millors mitjans i noves tecnologies per a suplir la falta de presencialitat en moments excepcionals com aquest, i, al mateix temps, per al necessari avanç de la regulació de l'activitat parlamentària semipresencial. Les noves tecnologies poden obrir noves portes a un parlamentarisme dinàmic per a la ciutadania, encara que caldria aprofundir a proveir de major seguretat jurídica aquestes opcions.

En aquest debat, que de segur tindrà llarg recorregut en el futur, resulta d'interès abordar com s'ha regulat a les Corts Valencianes el dret a vot mitjançant les diferents resolucions de presidència que s'han pres atenent la situació sanitària. En la primera de les resolucions, la 1/X, aprovada durant el marc d'estat d'alarma i el funcionament de la Diputació Permanent, amb unanimitat de la Mesa i de la Junta Síndics, es fa una interpretació extensiva del sistema de votació telemàtica o a distància reconeguda en l'incís 5è de l'article 82 del Reglament de les Corts Valencianes (RCV). D'aquesta manera, si un diputat o diputada titular de la Diputació Permanent o membre de la Mesa no pot assistir a la sessió convocada, i tampoc ho pot fer cap dels suplents, se li habilita l'exercici del vot a distància amb la sol·licitud prèvia del síndic o síndica del grup parlamentari, fins a 24 hores abans de l'inici de la sessió.

La sol·licitud s'haurà de cursar via registre telemàtic, i en el seu defecte, per correu electrònic, dirigit al secretari general i al secretari de la Mesa. A més, la votació a distància s'ha de portar a terme des del correu electrònic institucional que tinga assignat el parlamentari i dirigir-se al secretari general expressant el vot en cada punt de l'ordre del dia. El vot es podrà remetre fins a una hora abans de l'inici de la sessió. Una vegada rebut el correu, es confirma la recepció a l'inici de la Diputació Permanent. En aquest sentit, s'habilita l'opció de canviar el sentit de vot, que es pot produir després del debat de cada punt, i es podrà fer abans de començar la votació presencial del punt comunicant-

ho per l'aplicació de missatgeria electrònica als dos secretaris de la Mesa i que aquests ho comuniquen a la Presidència abans d'expressar el resultat de la votació.

Per altra banda, la Resolució 2/X, en el marc del reinici del període sessions amb plenaris mixtos, és a dir, presencials amb aforament limitat i telemàtics, passa a regular el dret a vot per a parlamentaris no assistents. El procediment de petició és semblant a l'anterior, encara que es fa una interpretació extensiva de l'incís 5è de l'article 82, habilitant automàticament el vot a distància per als parlamentaris que no assistiran presencialment, i en cas d'haver-hi algun problema en la votació per la seua complexitat es pot optar pel vot ponderat. També es preveu la votació secreta; en aquest cas, el vot telemàtic s'ha de plasmar en la papereta corresponent, la qual ha d'introduir la Presidència en l'urna, garantint el secret.

A mesura que es flexibilitzen les mesures i millora la situació sanitària de la pandèmia, s'avança en les resolucions que regulen l'activitat parlamentària. Així, en la Resolució 3/X, en el marc de l'assistència presencial limitada, s'introdueix el vot ponderat sempre que hi haja unanimitat en la Junta de Síndics. Si no hi ha la requerida unanimitat, es realitza la votació a distància no sols per als que no estiguen presencialment en la sessió sinó també per a aquells parlamentaris que hi han assistint presencialment i no poden estar a l'hemicicle per excedir l'aforament recomanat. A més, mentre no hi haja un sistema alternatiu, el vot telemàtic s'emetrà tal com s'ha explicat anteriorment.

Les resolucions 4/X i 5/X amplien els supòsits de votació telemàtica per tal d'evitar un aforament excessiu durant el període de la COVID-19 i, una vegada restablert l'aforament a l'hemicicle, facilitar que qualsevol parlamentari que ho sol·licite pugui fer ús de la votació telemàtica. Finalment, la Resolució de Presidència 6/X tracta de completar la Resolució 5/X, per tal de garantir la participació i el vot telemàtic no sols al plenari sinó també a les comissions. En aquest cas, el vot s'expressarà alçant la mà o de viva veu mitjançant els mitjans telemàtics

habilitats. Aquest dret a vot telemàtic estarà limitat i no es podrà exercir en cas de procés legislatiu o vot secret en papereta.

La pandèmia i, per tant, tots els mecanismes adoptats per a flexibilitzar l'ús del vot telemàtic han suposat canvis en el desenvolupament de les sessions per a garantir aquest dret sempre amb la prèvia deliberació de l'assumpte en qüestió. Així, els ordres del dia dels plenaris s'han hagut d'ajustar: en la primera sessió del dimecres s'incorpora tot allò que s'ha de debatre i, per tant, votar, i en la segona sessió del dijous es fa el control al govern amb les preguntes al president i als consellers i conselleres. D'aquesta manera, es garanteix que els parlamentaris expressen el vot telemàtic una vegada debatuts tots els punts amb votacions a partir del dimecres per la nit.

Cal dir que totes aquestes resolucions s'han aprovat per unanimitat a les Corts Valencianes seguint les recomanacions del Comitè de Seguretat i Salut (CSS) i han tingut com a únic objectiu adaptar el funcionament i l'activitat del parlament valencià a les mesures sanitàries per a garantir el desenvolupament segur de les seues funcions. És per això que dedicarem un espai d'aquest text a analitzar les reunions del CSS, que han inspirat aquestes resolucions.

III. El paper del Comitè de Seguretat i Salut

El Comitè de Seguretat i Salut de les Corts Valencianes està integrat per membres del Consell de Personal, la responsable del servei mèdic de la institució, un lletrat i, en representació de la Mesa de les Corts, la vicepresidenta primera i el secretari segon. Com a membre d'aquest comitè vull destacar que en les reunions que hem mantingut durant aquest temps de pandèmia sempre hem treballat buscant el consens i la unanimitat en la presa de decisions en uns moments tan complicats. Per tant, els debats han sigut intensos i, sempre sota el criteri mèdic, s'ha produït progressivament el procés de desescalada. La prioritat, des del primer moment, ha sigut la de preservar la salut i protegir la vida de tot el personal de les Corts, però, al mateix temps, prenent les mesures

necessàries per a garantir l'activitat parlamentària i fer efectiu el dret dels diputats i diputades de desenvolupar la seua tasca.

El primer dels acords de la desescalada a partir de l'11 de maig de 2020 recomana la reincorporació gradual del personal que compon l'administració. En aquest moment, vam conèixer xifres aportades per l'informe de la cap del Servei Preventiu Assistencial de Medicina del Treball, que ens alertaven que un terç del personal funcionari de les Corts es troba en situació de risc. Aquesta circumstància dificultaria la presencialitat al lloc de treball i els torns espill; a més, a aquesta situació s'havien d'afegir també les persones aïllades per contagi o contactes estrets en contagiats o aquelles persones que no podien assistir per conciliació familiar.

Davant aquesta conjuntura, el Comitè acorda que el teletreball siga l'opció preferent i l'activitat parlamentària, per tal de garantir els torns espill per part dels funcionaris, queda limitada a tres dies la setmana, en horari matinal, preferentment entre les 10 h i les 14 h. A més, les sessions s'han de celebrar en dies alterns per a garantir els torns espills del personal de la casa. En aquell moment, el parlament seguia tancat a possibles visites i convidats a les sessions plenàries i els mitjans de comunicació podien seguir el plenari per mitjans telemàtics.

A mesura que avança la desescalada, es disposa la ubicació dels parlamentaris i dels membres del Consell en forma de zig-zag a l'hemicicle i es recomana l'ús de la mascareta. A més, s'amplia a 4 dies la setmana en horari matinal i es mantenen els torns espill del personal funcionari de les Corts. Ja el 4 de juny de 2020 es torna a reunir el Comitè per ampliar a cada dia que es puga desenvolupar sessions de plenari o comissions, en horari matinal. S'habilita la possibilitat, dos matins la setmana, de celebrar dues comissions, una a l'hemicicle i l'altra a la sala de comissions, amb aforament limitat. En aquest sentit, es recomana que en cas de compareixences que no siguen dels membres del Consell es realitzen de forma telemàtica. Per últim, els mitjans de comunicació ja poden accedir a la institució amb limitació

d'aforament i se'n detalla la quantitat en funció de l'espai. També es flexibilitza la incorporació dels funcionaris presencials.

Com hem reiterat, l'objectiu era trobar l'equilibri per a restablir l'activitat parlamentària sempre prioritant la protecció de la salut. En la reunió de mitjans de juny de 2020 es decideix ampliar el nombre de parlamentaris presencials a l'hemicicle en 52. Així com també que es puguen realitzar sessions plenàries o comissions per la vesprada entre les 16 h i les 20.30 h. També es passa de dos a tres dies de matí per a poder celebrar dues comissions amb limitació d'aforament, i l'edifici de grups s'obri per a l'accés a invitats als despatxos i les sales de reunions, sempre amb el control necessari i la declaració responsable de cada persona que hi accedeix.

Una vegada passat el descans estival, el 2 setembre de 2020 es recomana la instal·lació de mampares laterals de separació a l'hemicicle, per tal de donar garanties a la presència del 100% de l'aforament dels diputats i diputades. En el cas de les comissions es continua recomanant que es celebren a l'hemicicle i, en cas de fer-se a la sala de comissió, es faça amb aforament reduït i facilitant la intervenció telemàtica.

Tanmateix, en octubre les dades de l'augment de la incidència acumulada a la Comunitat Valenciana fan que, malgrat la instal·lació de les pantalles protectores a l'hemicicle que han permès celebrar sessions al 100% de l'aforament, es torna a recomanar als grups parlamentaris que eviten una presència massiva i organitzen torns rotatoris entre els diputats i diputades. A més, s'inclou l'obligatorietat de portar la mascareta quirúrgica durant les intervencions dels oradors.

Al començament de l'any 2021, davant l'augment dels ingressos hospitalaris i també tenint en compte la incidència entre el personal de la institució, es tornen a plantejar mesures de caràcter restrictiu, tot garantint l'*ius in officium* dels parlamentaris. Es proposa la reducció al 50% de l'aforament de l'hemicicle i les comissions també tindran lloc al saló de plens, per a evitar així l'ús de les sales de comissions. En el marc del Pla de contingència, es proposa que es prioritze el teletreball, també que s'excloge de presencialitat el personal més sensible o vulnerable a

la COVID-19, i que es promoguen les reunions telemàtiques en lloc de les presencials. S'evita la presencialitat a la vesprada, llevat dels casos que hi haja activitat parlamentària.

Davant l'augment constant dels contagis, el Comitè decideix prendre decisions a curt termini prèviament a cada sessió plenària. Així, s'introdueixen mesures com l'ús obligatori de la mascareta FFP2 en les instal·lacions i també durant les intervencions dels diputats —tant des de l'escó com des del faristol—, major seguretat en l'ús de la cafeteria establint torns per a dinar amb aforament limitat i les sessions plenàries es celebren de manera continuada per a evitar aglomeracions tant als corredors com a la cafeteria. Són mesures que no tenen precedents en el parlamentarisme valencià, que marquen una etapa plena de complexitats, debats i decisions preses mil·limètrica ment en aquest equilibri tan difícil entre els drets fonamentals dels parlamentaris i les mesures de seguretat i salut necessàries per a evitar contagis a les Corts Valencianes.

IV. Les noves tecnologies en el parlamentarisme i la pròxima reforma del Reglament

Si haguérem de destacar alguna cosa positiva sobre el que ha suposat la pandèmia per a l'activitat parlamentària, de ben segur que l'afirmació és: la incorporació de les noves tecnologies com a eina indispensable de treball. Les Corts Valencianes, com també molts parlaments, per la mateixa singularitat de l'activitat i la necessària presencialitat, tal com s'ha explicat anteriorment, són una institució assentada en fórmules més tradicionals i analògiques, on pràcticament tot es fa en paper i s'entrega en paper. Tanmateix, com en qualsevol crisi, els processos de canvi i, en aquest cas, de modernització s'han accelerat i han precipitat un procés de digitalització necessari en el segle XXI.

Potser aquesta certa revolució digital ha vingut per quedar-se o almenys per avançar i superar les limitacions tècniques de la institució

que s'han evidenciat durant aquesta pandèmia, encara que està clar que els mitjans analògics i tecnològics han de conviure. Les primeres decisions, en ple confinament, es van prendre necessàriament per via telemàtica; tant les reunions de la Mesa de les Corts com de la Junta de Síndics utilitzaren el programa Microsoft Teams perquè els òrgans de govern d'aquesta institució no podien parar en un moment com el que estàvem vivint. També tota la implementació dels escriptoris remots per al personal de la institució i dels diputats i diputades per a poder continuar amb la tramitació i les gestions diàries mitjançant el teletreball. L'esforç i la dedicació plena dels serveis informàtics ha sigut clau perquè les noves tecnologies proporcionaven les ferramentes necessàries per a no paralitzar la institució. D'aquesta manera, es va començar a trametre la documentació de la Mesa i la Junta de Síndics en format electrònic i es va intensificar l'ús del registre telemàtic i la firma digital.

En aquest sentit, cal destacar que, segons les dades del registre telemàtic de les Corts Valencianes, l'increment de la utilització del registre digital ha sigut molt significativa durant els mesos de la pandèmia. Així, des que començara a funcionar en octubre de 2018 aquesta modalitat, el seu ús ha realitzat una evolució ascendent que ha tingut el màxim exponent durant els mesos de pandèmia. Així, si en tot 2019 es van realitzar 756 registres telemàtics, sols en els mesos des de març fins al 31 de desembre de 2020 se'n van registrar 1.765 i, en total, en 2020 se'n van registrar 2.045, el que suposa un 170% més que en 2019.

Però, la carrera tecnològica no havia fet més que començar, l'avanç de la pandèmia i una vegada reiniciat el període de sessions van fer que s'introduïra també el debat sobre l'ús de les noves tecnologies més enllà de les sessions més reduïdes de la Mesa i la Junta Síndics. Un aforament limitat al plenari i a les sales de comissions i els casos de diputats o diputades aïllats per complir quarantenes o per la seua especial vulnerabilitat van fer necessari introduir també les intervencions telemàtiques i les votacions a distància per a garantir el debat, la

deliberació i l'expressió del vot inherents a l'*ius in officium* del diputat o diputada.

Com bé hem explicat en punts anteriors del text, durant aquesta pandèmia s'han ampliat els supòsits recollits en el reglament per a la votació a distància. No obstant això, quedava per resoldre la capacitat dels mitjans d'aquesta institució per a celebrar amb garanties sessions, tant de Ple com de comissions, amb presència telemàtica i intervencions telemàtiques. En el rerefons d'aquestes decisions, ha sigut una constant la cobertura jurídica d'un tipus de debat sempre present: si la deliberació per via digital donava les garanties suficients per a fer un debat complint aquest principi de «contradicció de parers directa i espontània» que marca la Constitució (Barrat i Esteve 2020, 116).

Per tal de proveir mitjans telemàtics adients, la Mesa de les Corts va decidir adquirir el programa Lifesize (per a facilitar les interaccions dels esdeveniments i les connexions remotes a les sessions) i, recentment, l'APPsamblea per a la votació telemàtica. Amb aquests mitjans es van començar a realitzar sessions plenàries i comissions amb intervencions i debats entre parlamentaris que estaven presents físicament i aquells que ho feien telemàticament a través de les pantalles que hi ha tant a les comissions com al plenari. És cert que hi ha limitacions en els debats amb les intervencions telemàtiques, que es perd el context d'allò que passa a l'hemicicle, però hem d'insistir-hi per a intentar superar aquestes barreres i millorar la qualitat, des del punt de vista tècnic, de les intervencions.

El parlamentarisme està concebut per a ser presencial, i així s'ha pronunciat el Tribunal Constitucional (STC 19/2019); però, no obstant això, la COVID-19 ha fet palesa una necessitat que ha vingut per a quedar-se i que caldrà veure com s'articula per a donar seguretat jurídica al parlamentarisme del segle XXI. Per tant, és tot un repte futur veure com els diferents reglaments dels parlaments articulen aquestes noves circumstàncies perquè, a hores d'ara, és «paradoxal que l'ordenament jurídic reculli mecanismes per a declarar l'estat d'alarma, d'excepció o de setge però els reglaments de les cambres no regulen

com gestionar l'activitat parlamentària en aquestes circumstàncies» (Vela Navarro 2020: 97). Pel que fa a les Corts Valencianes, cal recordar que hi ha un acord per a iniciar els treballs per a la modificació del Reglament; en aquest sentit, serà necessari reflexionar i abordar totes les mancances sobre el funcionament que han sorgit i estan sorgint en un marc de pandèmia o situació excepcional.

Així, un dels primers deures que haurem d'abordar després de superar la crisi sanitària, social i econòmica, serà centrar-se a regular les diferents fórmules de funcionament del parlament en aquest tipus d'escenaris. És necessari un estudi per a iniciar una regulació precisa del funcionament de les Corts Valencianes per a escenaris excepcionals, en què estiguen recollits, per exemple, els sistemes de teletreball, el vot telemàtic adaptat a aquestes situacions, l'abast de les aplicacions de videoconferència per a la realització de reunions i sessions plenàries i de comissió, els serveis mínims que ha de prestar la cambra i l'aprofitament dels recursos web de la institució per a oferir a la ciutadania informació transparent i accessible sobre totes les activitats, debats i acords de la institució en una situació excepcional.

Aquestes solucions provisionals que s'han aplicat en una situació sense precedents no han de quedar-se sols circumscrites a aquest moment de la història, tenim l'oportunitat d'avançar i consolidar aquells recursos i vivències que s'han demostrat que són necessaris i a més útils i eficaços per al treball parlamentari del segle XXI. S'ha d'insistir a aportar i reforçar la seguretat jurídica per a la introducció de les noves tecnologies que afermen la confiança i la credibilitat de la ciutadania cap a la institució.

V. Bibliografia

Reniu Vilamala, J. M. y J. V. Meseguer Sánchez (dirs.) (2020): *¿Política confinada? Nuevas tecnologías y toma de decisiones en un contexto de pandemia*, Thomson Reuters Aranzadi.

- Tudela Aranda, J. (2020): *El parlamento ante la COVID-19*, Zaragoza, Cuadernos Manuel Giménez Abad.
- (2021): «Parlamento y estado de alarma», en Garrido López, C. (coord.): *Excepcionalidad y Derecho: el estado de alarma en España*, Zaragoza, Fundación Manuel Giménez Abad.

